

WORLD POLITICS

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Conflict and Overlap of Interests among Members of the UN Security Council in Syrian Crisis (2011- 2023)

Saeid Baghban Kondori * *Corresponding Author*, PhD in International Law, Department of Public Law, Faculty of Law and Politics, Tehran University, Tehran, Iran. E-mail: S.BK@DR.COM

Article Info

Article Type:

Research Article

Keywords:

Security Council,
Syria Crisis,
Interests.

Article history:

Received February 14,
2024

Received in revised form
June 6, 2024

Accepted June 18, 2024

Published Online

June 20, 2024

ABSTRACT

The UN Security Council, as the pillar responsible for international peace and security, after more than a decade and until the beginning of 2023, has not yet managed to end the Syrian crisis or find a lasting solution to it, which has been on its agenda since 2011. In this regard, the performance of the Security Council has been clearly affected by internal and external factors; During this period, the Council, contrary to the existing organizational obstacles, including the conflict of interests of the permanent members, specifically on the one hand Russia and China and on the other hand the United States, England, France and other non-permanent members of the Council, has tried to use the means at its disposal, inter alia, issuing a resolution, to find a solution for this crisis. Nevertheless, the Council has not achieved comprehensive success in this regard. In this article, the main question is answered, why and how the Security Council failed to end this crisis due to the actions of its members? In order to answer this question, while examining the interests of the members of the Security Council in this crisis, the overlap and differences between these interests are evaluated.

Cite this Article: Baghban Kondori, S. (2024). Conflict and Overlap of Interests among Members of the United Nations Security Council in Syrian Crisis (2011 to 2023). *World Politics*, 13(1), 35-58.
doi: 10.22124/wp.2024.26253.3293

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2024.26312.3297

1. Introduction

With the beginning of the unrest in Syria in 2011 and the intensification of this tense atmosphere and subsequently spreading its effects to the international environment, the UN Security Council put this situation on its agenda; After 12 years have passed since the beginning of this crisis, which is caused by political, economic and social challenges in Syria, the UN Security Council, as the pillar responsible for international peace and security, has not succeeded in finding a sustainable solution until the beginning of 2023. This situation has a direct relationship with the performance of the council, which has always been influenced by several factors, including internal and external factors. The purpose of this research is to explain how the differences of interests of the permanent members of the Security Council affect the end of the Syrian crisis.

2. Theoretical Framework

For analyzing the conflict of interests for termination of the Syrian crisis, two theoretical frameworks might be used which include realism and structuralism. In the realistic theoretical framework, the emphasis is on direct and concrete factors that lead to conflict of interests. The economic, political, and military characteristics of each member state, and the role of these factors are important in determining the concerns of the Council's negotiations in dealing with the Syrian crisis. On the other hand, the structuralist theoretical framework emphasizes the role of structure and the international system, especially the international security system as an organizational variable. This framework can help to examine the role of the international system in the formation of disputes and its effects on the decisions of the permanent members of the Council regarding the Syrian crisis. In the light of this framework, factors such as power structure, balance of interests, and power imbalance between members are discussed. In this article, an attempt is made to find interaction between these two frameworks in justifying and explaining more precisely the issue of conflict of interest and cooperation of the permanent members of the Security Council to solve the Syrian crisis.

3. Methodology

This research is a qualitative-quantitative type of research, in terms of purpose is fundamental-applicative and in terms of method is descriptive-analytical. In this research, the information has been prepared and analyzed using the library method and using the tools of books, articles, theses, reports of organizations and news.

4. Results & Discussion

Considering that the issue of the Syrian crisis is one of the most important international issues on the agenda of the UN Security Council, the decision on this issue is very complicated and may be delayed due to the conflict of interests among the members. This conflict of interest can still cause the failure of decision-making in the Security Council and as a result lead to the postponement of tasks and the increase of crisis in different regions of the world. In the case of Syria, there is a conflict of interests between the permanent members of the Security Council. The common thread of interests of the permanent members of the Security Council can be said to be the fight against terrorism;

Although there is a common opinion in this field, the interpretations for the definition of terrorism by each one are different. Another area where interests overlap is the fight against chemical weapons in Syria; However, Russia, which until 2017 supported the draft resolutions on the condemnation of the use of chemical weapons, has since opposed the adoption of such drafts. Another area that shows the difference between the fronts in the council is related to the presence of Bashar al-Assad in the Syrian government structure; In this regard, until 2023, although the importance of this issue has decreased in the years leading up to 2023, Russia and China, on the one hand, want to keep Bashar al-Assad in power, and on the other hand, the Western bloc has demanded the removal of Assad. Another issue on which the Western bloc has agreed with each other is the referral of the situation in Syria to the International Criminal Court, but the draft containing this idea was vetoed. The last area in which at least two members of the Security Council, Britain and France, have a common interest is related to curbing the refugee crisis, prioritizing the human rights situation and justifying their legitimacy to be in the Security Council as permanent members. Finally, it can be said that each of these members has interests that they pursue unilaterally; The United States wants to protect Israel's security and interests; In this case, China has two main goals, including strengthening relations with Russia and maintaining the stability of the Middle East market; Russia, by being active in this case, pursues several goals, among which we can point out the international deisolation, strengthening military superiority in the region, testing and selling weapons, and maintaining the integrity of Syria. These interests have caused a demarcation between the members of the council, after which the conflict of interests between them can be analyzed in various issues.

5. Conclusions & Suggestions

In the end, it should be emphasized that in order to overcome this conflict between interests, it is necessary for all the members of the Security Council to take responsibility for the general international interests. In order to reach a compatible and efficient solution to the Syrian crisis, it is necessary for all members of the Security Council to act in such a way that the general interests of the international community are also provided. The lack of agreement among the council members about Syria shows the conflict between their interests in various issues; Of course, a basic question that needs to be answered in the framework of other researches is whether the members of the Security Council in the world of political realities see their interests in ending or continuing the Syrian crisis? However, it is necessary that the members of the Council cooperate with each other and try to reach a compatible and efficient agreement to end the Syrian crisis with their different views.

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۵۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

همپوشانی و تعارض منافع اعضای شورای امنیت ملل متحد در بحران سوریه (۲۰۲۳-۲۰۱۱)

سعید باغبان کندی* نویسنده مسئول، دکتری حقوق بین الملل، گروه حقوق عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، رایانامه: s.bk@dr.com

چکیده	درباره مقاله
<p>شورای امنیت ملل متحد به عنوان رکن مسئول صلح و امنیت بین المللی، پس از بیش از یک دهه و تا ابتدای سال ۲۰۲۳ هنوز موفق به پایان دادن به بحران سوریه و یا یافتن راه حلی پایدار برای آن نشده است که از سال ۲۰۱۱ آن را در دستور کار خود قرار داده است. در این مقاله به این پرسش اصلی پاسخ داده می شود که چرا و چگونه شورای امنیت بر اثر کنش اعضا موفق به پایان این بحران نشده است؟ جهت پاسخ به این پرسش با استفاده از روش تحلیلی- توصیفی، ضمن بررسی منافع اعضای شورای امنیت در این بحران، هم پوشانی و وجوه افتراق میان این منافع ارزیابی می شود. در این راستا عملکرد شورای امنیت به طور مشخص متأثر از عوامل درون نهادی و برون نهادی بوده است؛ یافته ها نشان می دهد، در طول این مدت شورا برخلاف موانع موجود سازمانی از جمله تعارض منافع اعضای دائم، به طور مشخص از یک سو روسیه و چین و در سوی دیگر ایالات متحده، انگلستان، فرانسه و دیگر اعضای غیردائم شورا، تلاش کرده است تا با ابزارهایی که در اختیار دارد از جمله صدور قطعنامه راه حلی برای این بحران بیابد. با این وجود همچنان شورا در این مسیر به موفقیت جامع دست پیدا نکرده است.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>کلیدواژه ها: سازمان ملل متحد، بحران های نوین جهانی، مشروعیت، حکمرانی جهانی، کووید-۱۹</p> <p>تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۳/۳۱</p>

استناد به این مقاله: باغبان کندی، سعید. (۱۴۰۳). همپوشانی و تعارض منافع اعضای شورای امنیت ملل متحد در بحران سوریه (۲۰۲۳-۲۰۱۱).

doi: 10.22124/wp.2024.26312.3297

سیاست جهانی، ۱۳(۱)، ۳۵-۵۸.

© نویسنده (گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

با آغاز ناآرامی‌های سوریه در سال ۲۰۱۱ و شدت گرفتن این فضای متشنج و متعاقباً تسری آثار آن به محیط بین‌المللی، شورای امنیت سازمان ملل متحد این وضعیت را در دستور کار خود قرار داد؛ پس از گذشت ۱۲ سال از شروع این بحران که ناشی از چالش‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی داخلی سوریه است، شورای امنیت ملل متحد به‌عنوان رکن مسئول صلح و امنیت بین‌المللی، تا ابتدای سال ۲۰۲۳ موفق به یافتن راه حلی پایدار برای آن نشده‌است. این وضعیت ارتباط مستقیمی با عملکرد شورا داشته‌است که خود همواره متأثر از عوامل متعددی از جمله عوامل درون‌نهادی و برون‌نهادی بوده‌است هدف این پژوهش، تبیین چگونگی تأثیر اختلافات منافع اعضای دائم شورای امنیت بر پایان یافتن بحران سوریه است. تاکنون، ادبیات پژوهش بر مبنای کتب، مقالات، و پایان‌نامه‌ها به بررسی موضوعات مختلف مرتبط با تاریخ و تحولات خاورمیانه، به‌ویژه بحران سوریه، پرداخته‌است. باوجود این، اطلاعات جامع و به‌روزی از اقدامات شورای امنیت در این بحران تا سال ۲۰۲۳ در دسترس نیست؛ از این رو برای نگارش این مقاله بیش از ۲۰۰ سند و منبع مرتبط به این نهاد بررسی شدند. در خصوص موضوع بحران سوریه در ابتدا جمعیت‌شناسی جمهوری عربی سوریه برای فهم بحران حائز اهمیت است؛ «تجدید حیات جنگ سرد: قیام سوریه» عنوان مقاله‌ای است که در آن نویسنده ریشه منازعه سوریه را در تعیین ناصحیح مرزهای این کشور در زمان استعمار می‌داند که بر اثر آن مردمی با دین و نژاد متفاوت مجبور به زندگی در این مرزها شدند. در رابطه با سیر تحولات بحران سوریه کتاب «جنگ برای سوریه» از آغاز بحران تا سال ۲۰۱۵ را مورد مطالعه قرار داده و به روایت شکل‌گیری این وضعیت از زمان بازداشت جوانان سوری توسط نیروهای اطلاعاتی سوریه می‌پردازد. کتاب «درون سوریه: پیشینه جنگ داخلی و آنچه انتظار می‌رود» به‌طور مشابه به سیر رویدادهای سوریه پرداخته و بیشتر بر توصیف نقش دولت‌های منطقه‌ای از جمله ایران، ترکیه و روسیه متمرکز شده‌است. «زمینه‌های داخلی و خارجی ناآرامی‌های نوین در سوریه» عنوان پایان‌نامه‌ای است که در آن چرایی دخالت کشورهای غربی جهت مختل نمودن محور مقاومت مورد مطالعه قرار گرفته‌است که مورد مطالعاتی آن سوریه است. مقاله «سنخ‌شناسی شکاف‌های اجتماعی در سوریه» بر این فرضیه تمرکز دارد که گرچه نقش شکاف‌های اجتماعی را در بحران سوریه نمی‌توان نادیده گرفت، اما عامل اصلی بحران را شکاف گفتمانی در سیاست خارجی قدرت‌های منطقه‌ای است. مقاله «سوریه در حال سقوط: ارزیابی تأثیر قطعنامه‌های شورای امنیت در حفاظت از غیرنظامیان سوریه» ضمن ارزیابی وضعیت غیرنظامیان سوریه با بررسی آثار قطعنامه‌های ۲۱۳۹، ۲۱۶۵، ۲۱۹۱ شورای امنیت، به هفده اقدام صورت گرفته بین‌المللی برای حل مشکلات مربوط به وضعیت بشردوستانه سوریه اشاره می‌کند. مقاله «نقشه جنایات جنگی در سوریه» با بررسی وقایع سوریه از منظر حقوق بین‌الملل، استفاده از تسلیحات شیمیایی، بمب‌های بشک‌های، مهمات خوشه‌ای و تسلیحات سمی را در دسته جنایات جنگی قرار می‌دهد و با استناد به نظر صلیب سرخ جهانی بحران سوریه را جنگ داخلی قلمداد می‌کند. همچنین برای بررسی ارتباط

موضوع بحران سوریه با عملکرد شورای امنیت ملل متحد منابع دیگری بررسی شدند؛ «شورای امنیت سازمان ملل متحد و جنگ» به تغییر رویکرد شورای امنیت از سال ۱۹۴۵ پرداخته و نقش‌های مختلف شورا شامل عملیات صلح‌یابی را مورد ارزیابی می‌کند و در این راستا تأثیرگذاری اعضای دائم شورای امنیت را مدنظر قرار می‌دهد. در همین رابطه کتاب «شورای امنیت در قرن بیست‌ویک» را می‌توان از بروزترین منابع موجود در ارتباط با نقش‌های شورای امنیت دانست که در فصول مختلف ضمن ارزیابی مأموریت‌هایی که شورای امنیت تاکنون انجام داده‌است به تجزیه و تحلیل نقش اعضای دائم در تعاملات درون‌سازمانی و نتایج حاصل از آن می‌پردازد.

در رابطه با مسئله حاکمیت و ظهور بازیگران جدید در عرصه بین‌المللی همچون گروه‌های تروریستی اثر «حاکمیت در عصر تروریسم جهانی: نقش سازمان‌های بین‌المللی» به نقش سازمان‌های بین‌المللی شامل شورای امنیت در رویارویی با چنین پدیده‌ای می‌پردازد. یکی از بخش‌های پایان‌نامه «عملکرد شورای امنیت در بحران‌های اخیر کشورهای عربی» ضمن بررسی نقش شورا امنیت در بحران سوریه محوریت بحث خود را بر انفعال شورای امنیت، مداخله نظامی بدون مجوز شورا و برنامه خلع سلاح شیمیایی سوریه قرار داده‌است. پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد با عناوین «صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات جنگی ارتكابی در بحران سوریه» و «رابطه اصل منع توسل به زور و دکترین مسئولیت حمایت در حقوق بین‌الملل با تأکید بر بحران سوریه» به بحث و بررسی پرداخته‌اند. در مقاله «رویکرد شورای امنیت در مواجهه با بحران کشور اسلامی سوریه - ۲۰۱۱» نویسنده فرضیه خود را این‌گونه تعریف می‌کند که ارزیابی رویکرد شورای امنیت و نوع ارتباط آن با مداخله بشردوستانه به‌ویژه در قالب دکترین مسئولیت حمایت گویای وجود نوعی عدم انطباق منطقی میان برداشت واقع‌گرایانه از رفتار دولت‌ها و مداخله بشردوستانه است. «مقایسه کارکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در برابر دگرگونی‌های سیاسی در لیبی و سوریه» نیز عنوان مقاله دیگری است که بحران سوریه را به‌صورت گذرا بررسی می‌کند و درصدد پاسخ‌گویی به این سؤال است که آیا کارکرد شورای امنیت در برابر بحران‌های لیبی و سوریه به استواری گسترش صلح و امنیت جهانی انجامیده‌است؟

با توجه به خلاء موجود در ادبیات پژوهش فعلی، پژوهشگر در این مقاله به این پرسش پاسخ می‌دهد که چرا شورای امنیت در چارچوب کنش اعضا موفق به پایان دادن به این بحران نشده‌است؟ فرضیه آن است که با وجود هم‌پوشانی منافع بین اعضای دائم شورای امنیت در برخی حوزه‌ها از جمله مقابله با تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی، اختلاف منافع در برخی دیگر از موضوعات یکی از مهم‌ترین عواملی بوده‌است که تا ابتدای سال ۲۰۲۳ شورای امنیت به راه حلی قطعی برای بحران سوریه دست نیافته‌است. متغیر مستقل این پژوهش اختلاف منافع اعضای دائم شورای امنیت و متغیر وابسته استمرار بحران سوریه هستند. در این پژوهش از رویکرد کیفی و اطلاعات به‌دست آمده از منابع کتابخانه‌ای، مقالات، پایان‌نامه‌ها، گزارش‌ها سازمان‌ها و اخبار، جهت تحلیل و بررسی موضوع استفاده شده‌است.

۱. بسترهای بحران ۲۰۱۱ سوریه

به نظر در ابتدای دهه نخست هزاره سوم همه چیز در سوریه ثبات داشت. تا پیش از سال ۲۰۱۱ بشار اسد رئیس‌جمهور سوریه بسیار محبوب (Phillips, 2013: 132) و شاهد آن کسب ۹۷ درصد آرا در انتخابات سال ۲۰۰۷ بود (Lesch, 2013: 63). شعار انتخاباتی بشار متمرکز بر اصلاحات گسترده سیاسی و اقتصادی بود (Hokayem, 2013: 26). همزمان با تنوع مذهبی و قومی، جامعه سوریه از یکپارچگی خاصی برخوردار بود (Hokayem, 2013: 65). با این حال مردم آزادی و رفاه بیشتر می‌خواستند. مردم از جمله گروه‌های مذهبی غیر علوی از اینکه قدرت در دست اطرافیان بشار اسد بود رضایت نداشتند (Hokayem, 2013: 53). بشار اسد در چارچوب اصلاحات اشخاص کلیدی نظام حاکم را کنار گذاشت و لذا حامیان قدرتمند خود را از دست داد (Hinnebusch, 2012: 95). یکی دیگر از نقاط ضعف حکومت بشار عملکرد سازمان اطلاعاتی سوریه بود که اقدام به بازداشت و محاکمه خودسرانه افراد می‌کرد (Iskandar, 2006: 211). اوضاع اجتماعی سوریه نیز رو به وخامت بود؛ جمعیت سوریه در طول ۶۰ سال تقریباً، شش برابر شده بود و از ۳.۳ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به ۲۱ میلیون نفر در سال ۲۰۱۱ رسیده بود (De Châtel, 2014: 521)؛ بر اثر میراث سوسیالیستی حافظ اسد، رشد علمی نسبتاً شدیدی در سوریه رخ داد. ۲۵ درصد از جوانان در دانشگاه‌های دولتی تحصیل می‌کردند، اما شغلی متناسب با مدارج علمی خود نمی‌یافتند و در نهایت ناکام مجبور به انجام مشاغل دون شأن خود می‌شدند و یا بیکار باقی می‌ماندند (Lesch, 2013: 58). علاوه بر این لغو یارانه‌های دولتی فشار اقتصادی قابل توجهی به مردم می‌آورد به گونه‌ای که قیمت سوخت ناگهان سه برابر شد (De Châtel, 2014: 524).

در دوره ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ خشک‌سالی شرایط را برای مردم سخت‌تر کرده بود و ۵۷ درصد جمعیت سوریه که در روستاها زندگی می‌کردند، به مشقت افتاده و به حاشیه نشینی روی آوردند. از این رو یک مهاجرت عظیم داخلی رخ داد (Droz, 2013: 1). در سوی دیگر تنوع فرقه‌ای و قومی در سوریه پیچیدگی خط‌کشی‌های طبقاتی، جغرافیایی و خویشاوندی را نسبت به دیگر کشورهای عربی بیشتر کرده بود. یکی از مهمترین چالش‌های دولت تقابل طرفداران اخوان المسلمین با علویان بود (Harling & Birke, 2013). ۶ مارس ۲۰۱۱ گروهی از جوانان درعا به جرم دیوانه‌نویسی شعارهای ضد حکومتی، بازداشت شدند. نیروهای امنیتی سوریه آن‌ها را بازداشت و به دمشق فرستادند (Lesch, 2013: 56). خانواده‌های این جوانان خواستار آزادی آن‌ها شدند؛ حکومت به درخواست آن‌ها پاسخ منفی داد تا اینکه ۱۵ مارس به همراه صدها معترض دیگر دست به تجمع خیابانی زدند. با واکنش نیروهای امنیتی به این تظاهرات، بر تعداد معترضین افزوده شد. وضعیت آشوب ناک داخلی سوریه که متأثر از عوامل متعددی همچون فشارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در سال‌های پیش از آن بود، نهایتاً به بحرانی فراگیر تبدیل و موجب رویارویی نیروهای حکومت با معارضان شد. با استمرار وضعیت رو به وخامت در سوریه و از دست دادن کنترل مؤثر بر برخی مناطق کشور و گسترش اعتراضات به تدریج، مسئله سوریه به

ماورای مرزهای این کشور گسترش یافت و بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی به مسئله ورود کردند. باوجود این تلاش‌های منطقه‌ای صورت گرفته در کسب نتیجه مطلوب موفقیت‌آمیز نبود.

۲. ورود بحران سوریه به دستورکار شورای امنیت

در سطح بین‌المللی با ورود ملل متحد و به دنبال آن شورای امنیت هرچند تا ابتدای سال ۲۰۲۳ راه‌حل قطعی برای برون رفت از بحران حاصل نشد اما همچنان شورای امنیت پرونده سوریه را در دستور کار خود حفظ نمود و در طول این مدت به طور عمده از طریق صدور قطعنامه‌هایی در این بحران نقش‌آفرینی کرد. تا ابتدای سال ۲۰۲۳، شورای امنیت نقشی فعال در بحران سوریه داشت و با توجه به منافع اعضای دائم و مشارکت اعضای غیر دائم، اقدامات گوناگونی در این راستا انجام داد که در نهایت به صدور سی و یک قطعنامه منجر شد. در شورای امنیت، دو جبهه در مقابل هم قرار داشته‌اند؛ یک‌طرف اعضای غربی شورا شامل انگلیس، فرانسه و ایالات‌متحده که خواهان ایجاد تغییرات در سوریه و تحقق دیگر منافع مشترک خود هستند و در سوی دیگر روسیه و چین قرار دارند که باوجود هم‌پوشانی در منافع آن‌ها، هر یک به دنبال تحقق اهداف کوتاه و بلندمدت خود در این بحران هستند. این اشتراک‌ها و اختلاف‌ها در مرحله تصویب پیش‌نویس قطعنامه‌ها خود را نشان دادند که نتیجه آن و تو یا تصویب این پیش‌نویس‌ها بود. روسیه و چین در مجموع در بحران سوریه تا ابتدای سال ۲۰۲۳، ۱۷ مرتبه از حق وتو استفاده کردند. در طرف دیگر، ۲۸ پیش‌نویس قطعنامه تصویب شدند که در فرایند پایان دادن به بحران، اثرات گوناگونی داشتند. بخشی از این قطعنامه‌ها که در حوزه‌های دسترسی بشردوستانه و تسلیحات شیمیایی صادر شدند، اثرات سازنده‌ای در کاهش شدت بحران داشتند. بااین‌حال، بحران سوریه پس از بیش از یک دهه تا ابتدای سال ۲۰۲۳ پایان نیافت. در این مقاله برای پاسخ به پرسش اصلی، ابتدا کنش اعضای دائمی شورای در چارچوب این بحران با تحلیل منافع هریک از آن‌ها ارزیابی می‌شود؛ سپس اختلافات اعضای شورا در پرتو قطعنامه‌های وتو شده مورد واکاوی قرار خواهند گرفت؛ در پایان نتیجه‌گیری می‌شود که اختلاف نظر میان اعضای شورا نقش عمده‌ای در ناکامی برای پایان دادن به بحران سوریه بوده‌است.

۳. کنش اعضای دائم شورا در رابطه با بحران

منافع اعضای دائم شورا به‌شدت بر عملکرد این نهاد سایه افکنده‌است. اگرچه شورای امنیت به‌عنوان یک کل دارای شخصیت حقوقی مستقل از اعضای تشکیل‌دهنده آن است، اما مواضع مختلف آن‌ها موجب می‌شود که شورا در انجام وظیفه اصلی خود با اعمال حق وتو توسط هر یک از اعضای دائم ناتوان شود (Mousazadeh, 2013: 24). در مورد بحران سوریه می‌توان اعضای دائم شورای امنیت را در دو طیف شامل به‌اصطلاح حامیان دولت سوریه ازجمله روسیه و چین و در سوی دیگر ایالات‌متحده، انگلیس و فرانسه بلوک‌بندی کرد.

۱-۳. رویکرد روسیه: تثبیت جایگاه در منطقه خاورمیانه

روسیه از ابتدا به منافع بلندمدت خود در سوریه توجه داشته و لذا از حکومت بشاراسد حمایت کرده‌است. این منافع راهبردی شامل حفاظت از امنیت ملی، فروش تسلیحات و حفظ پایگاه دریایی در مدیترانه، حفظ نفوذ منطقه‌ای، مهار اسلام‌گرایی افراطی، تروریسم و تضمین امنیت جامعه مسیحی سوریه می‌شود. در این راستا تلاش روسیه برای مبارزه با تروریسم بیشتر از اینکه برای تأمین امنیت و صلح بین‌المللی باشد، علت داخلی نیز دارد. هدف روسیه از سرکوب گروه‌های تروریستی جلوگیری از نفوذ آنان به سمت آسیای غربی و ایجاد امنیت نسبی در غرب و نیز مسئله جمهوری خودمختار چچن در جنوب روسیه بوده‌است (Beheshtipour, 2012). با توجه به اینکه روسیه بارها هدف حملات تروریستی افراط‌گرایان قرار گرفته‌است، پیروزی داعش در سوریه می‌توانسته پیامدهای داخلی برای روسیه داشته باشد؛ انهدام هواپیمای روسیه در سال ۲۰۱۵ در صحرای سینا توسط داعش مؤید این نگرانی بود (Chance, 2016). همچنین پس از دخالت روسیه در سوریه این پیام به جهان مخابره شد که روسیه هنوز یک قدرت بین‌المللی است (Barber, 2014). از طرف دیگر پس فروپاشی شوروی در ۱۹۹۱ و تغییر معادلات قدرت روسیه در مقابل اروپا ۱۹۹۱، و از بین رفتن تدریجی تعادل سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۰، آمریکا بر هژمونی جهانی خود را تبلیغ می‌کرد. بحران سوریه، فرصتی پدید آورد تا اعتبار گذشته روسیه این بار از مجرای تقریباً پذیرفته‌شده برای جهان و کم‌هزینه‌تر برای روس‌ها بازیابی شود (Jalalzaddeh, 2013). در کنار سایر علت‌ها، روسیه با هدف نمایش قدرت بین‌المللی، ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ عملیات ویژه نظامی آغاز کرد. بحران سوریه موقعیتی فراهم کرد تا روس‌ها بتوانند هم سلاح‌های جدید خود را آزمایش کنند و هم توانمندی نظامی خود را نشان دهند. روس‌ها از این طریق می‌خواستند این پیام را در چارچوب پارادایمی متعلق به جنگ سرد ارسال کنند که تنها نیروی نظامی مقاوم در برابر آمریکا و غرب هستند. تنها پایگاه نظامی روسیه در مدیترانه در بندر طرطوس است که از زمان شوروی مأمنی برای تعمیر کشتی‌های جنگی بوده‌است (Chance, 2016) و در صورت از دست دادن آن دریای مدیترانه در کنترل ناتو در خواهد آمد (Beheshtipour, 2012). همچنین مسکو مایل به تشکیل حکومت طرفدار غرب در دمشق نیست و آن را تهدیدی برای منافع بلندمدت خود می‌داند. روسیه با سوریه در کلیه سطوح سیاسی، اقتصادی و نظامی قراردادهای راهبردی دارد که در صورت تغییر حکومت این قراردادها با خطر مواجه می‌شوند. از اینرو روسیه با استناد به تلاش‌های اسد برای انجام اصلاحات وسیع در سوریه، ضمن دفع اتهام حمایت از حکومت سرکوب‌گر، مانع از سرنگونی حکومت اسد شده‌است. از این طریق روسیه برای حفظ موقعیت خود در آینده خاورمیانه می‌کوشد از سقوط دولت اسد که آخرین سنگر نفوذ روسیه در منطقه است، جلوگیری کند (Beheshtipour, 2012). در حوزه اقتصادی مسکو مدت‌ها در حل و فصل اختلافات داخلی سوریه و متعاقب آن بازسازی سوریه ذینفع خواهد بود. باین‌وجود روسیه قادر و مایل به پرداخت هزینه برای تحقق این کار نیست. براساس برآورد ملل متحد، بازسازی سوریه ۲۵۰ میلیارد دلار هزینه

خواهد داشت. این در حالی است که مجموع بودجه سالانه کمک‌خارجی روسیه اندکی بیش از یک میلیارد دلار در سال است. لذا مسکو مترصد تأمین این هزینه از طریق کشورهای غربی است، اما دولت‌های غربی نیز تمایلی به تأمین این بودجه ندارند، و آن را به اصلاحات دموکراتیک معنادار توسط اسد موکول کرده‌اند. با این وجود افزایش مداخله نظامی روسیه در سوریه باعث می‌شود که فشار اسد احساس امنیت بیشتری کند و انگیزه کمتری برای اصلاحات دموکراتیک داشته باشند. یکی از راه‌های مسکو برای ترغیب کشورهای اروپایی جهت تأمین بودجه بازسازی، حمایت از حکومت سوریه برای بازپس‌گیری مناطق تحت کنترل مخالفان است که درگاه ورود پناهیجویان از سوریه به سمت اروپا است. یکی از دیگر گزینه‌های مهم مورد توجه مسکو برای تأمین بودجه، کمک‌های پکن است. با این حال، تاکنون، پکن تمایل جدی برای این کار نشان نداده‌است (Akil, 2021). اگر چین تصمیم به افزایش مشارکت اقتصادی خود در سوریه بگیرد، احتمالاً مایل است که ابتکار عمل بازسازی در دست شرکت‌های چینی و نه روسی باشد.

مسکو همچنین سطح شکننده‌ای از همکاری با ترکیه را در شمال سوریه دارد. یکی از راه‌هایی که مسکو می‌تواند ترکیه را به علت مداخله در امور کشورهای شوروی سابق مجازات کند، افزایش حمایت از کارزار حکومت سوریه علیه مخالفان تحت حمایت ترکیه یا کمک به کردهای سوریه در مقاومت در برابر نیروهای ترکیه است. با این حال، انجام این کار به هدف بزرگ‌تر روسیه در راستای تشدید تقابل ترکیه با آمریکا و اروپا، آسیب وارد می‌کند. لازم به گفتن است که مقامات روس خواستار خروج نیروهای آمریکایی از سوریه هستند و استدلال کرده‌اند که آمریکا توسط دولت سوریه به این کشور دعوت نشده‌است. احتمالاً روسیه در واکنش به باقی ماندن نیروهای نظامی ایالات متحده در سوریه با وجود کاهش قابل توجه تعداد نیروهای آمریکایی، در سوریه بماند؛ در واقع حضور نیروهای آمریکایی می‌تواند برای روسیه جهت مبارزه با تروریسم مفید باشد و به تنهایی بار این مسئولیت را به همراه متحدانش به دوش نکشد.

رقابت روسیه با ایران بر سر نفوذ در سوریه دلیل خوبی است تا از گسترش نفوذ ایران در سوریه و حتی کاهش آن جلوگیری کند. البته نیازی به اقدام روسیه علیه ایران و متحدانش نیست، چون رژیم صهیونیستی این کار را از طریق حمله به نیروهای ایرانی و حزب‌الله در سوریه انجام می‌دهد. از طرف دیگر چون تهران برای تأمین تسلیحات و سایر اشکال همکاری نظامی در سوریه از کمک‌های روسیه استفاده می‌کند، لذا امکان وقوع مشکلات در این زمینه ضعیف است. پس از وقوع بحران اوکراین روابط تهران و مسکو به‌طور قابل توجهی تغییر کرد که منجر به قربات بیشتر آن‌ها شد اما با این وجود به نظر می‌رسد آن‌ها موضوعات منطقه‌ای را از یکدیگر تفکیک کرده و با احتیاط حرکت می‌کنند. به‌طور کلی تا زمان نگارش این مقاله رویکرد اصلی سیاست خارجی روسیه در بحران سوریه، پیروزی یک طرف بر طرف دیگر یا حل تعارض بین بازیگران متخاصم نیست، بلکه دستیابی به نوعی سازش با همه بازیگران مختلف به جز گروه‌های تندرو بوده‌است.

۲-۳. رویکرد چین: همراهی با روسیه

چین نقش پشتیبان و کم‌رنگ‌تری نسبت به سایر بازیگران در پرونده سوریه داشته‌است و علت آن تا حدی برای جلوگیری از به خطر انداختن اهداف بلندمدت آن در منطقه است. وضعیت سوریه همچون بسیاری از پرونده‌های شورای امنیت مستقیماً منافع چین را تهدید نمی‌کند. چین اغلب به صدور بیانیه و تأکید مجدد بر گفتگو بسنده می‌کند. البته چین در پشت پرده فعال بوده‌است. از سال ۲۰۱۱، پکن از راه حل سیاسی برای بحران سوریه دفاع کرده و همزمان به‌طور مستقیم دخالت نکرده‌است، اما همچنان روابط خود با حکومت سوریه را حفظ کرده‌است. چین برای همراهی با روسیه و تأمین منافع خود از حق وتوی خود استفاده کرده‌است و در ده مورد از هفده مورد وتو تا سال ۲۰۲۳ همگام با روسیه پیش‌نویس قطعنامه‌های غربی را وتو کرد؛ از زمان تأسیس ملل متحد چین تنها هفده بار از حق وتوی خود استفاده کرد که نسبت به سایر اعضای دائم کمترین تعداد است؛ چون تنها در مسائل حیاتی که مربوط به منافع خود از حق وتوی استفاده می‌کند. باین‌وجود یکی از دلایلی که چین همگام با روسیه اقدام به وتو می‌کند، معاملات درون‌سازمانی شورای امنیت بین این دو کشور است؛ متقابلاً در آینده روسیه در مسائلی که برای چین مهم است حمایت می‌کند.

موضع چین در بحران سوریه تکیه بر راه‌حل سیاسی و مخالفت با گسترش دخالت‌های نظامی غرب بوده و اهداف آن ترکیبی ژئواستراتژیک از نگرانی‌های امنیتی و فرصت‌های اقتصادی است. از نظر چین علت گسترش بحران، سیاست‌های اشتباه غرب در منطقه که نتیجه آن قدرت گرفتن گروه‌های تروریستی نظیر القاعده و داعش بوده‌است. چین منافع مستقیم در سوریه ندارد، اما قدرت گرفتن گروه‌های تروریستی، منافع منطقه‌ای چین را تهدید می‌کند. با پیشرفت اقتصادی چین و افزایش حضور شرکت‌های چینی در غرب آسیا، اقدامات ضدامنیتی گروه‌های تروریستی جان شهروندان چینی و منافع اقتصادی آن را تهدید می‌کند و لذا حفاظت از این منافع برای چین ضروری است. از نظر اقتصادی، منافع چین در سوریه چندان قابل توجه نیست. چین سهم کوچکی در بخش نفت سوریه دارد و پیامدهای اقتصادی جنگ، سرمایه‌گذاری‌های چین در سوریه را از بین برده‌است. باین‌حال، چون تحریم‌های غرب به اقتصاد فروپاشیده سوریه ضربه می‌زند، سوریه محتاج کالاهای ارزان قیمت چینی است. علاوه بر این، اجرای درست طرح کمربند و جاده مستلزم دسترسی بیشتر چین به مدیترانه است؛ چیزی که سوریه می‌تواند در ازای انجام پروژه‌های زیرساختی و بازسازی، در اختیار چین قرار دهد.

البته اهمیت استراتژیک و امنیتی سوریه بسیار بیشتر از اهمیت اقتصادی آن برای چین است. برای اینکه پکن بتواند به‌طور معناداری در سوریه سرمایه‌گذاری کند، باید شرایط مناسب فراهم شود که از راه حل سیاسی پایدار و توقف خصومت‌ها شروع می‌شود. چینی‌های نژاد اویغور منطقه سین کیانگ غرب چین که به گروه‌های تروریستی از جمله داعش می‌پیوندند، یک تهدید جدی برای امنیت ملی چین است. رفع این تهدید در مناطق دور از مرزهای چین و جلوگیری از بازگشت آن‌ها به چین، از اولویت‌های اصلی امنیتی چین است. بعد از سال

۲۰۱۵ این احساس خطر افزایش یافت و مشوقی برای فعال‌تر شدن چین در موضوع سوریه بود (Chang, 2017: 147) (Barkhordari, 2015). راهبرد چین در سوریه موجب شد تا سوریه نیز در برخی از مسائل از چین حمایت کند. مثلاً در جریان سرکوب پکن در هنگ‌کنگ در سال ۲۰۲۰، دمشق از موضع چین حمایت کرد. سوریه از قوانین امنیتی سختگیرانه چین در هنگ‌کنگ حمایت کرد و اعتراضات را مداخله ایالات‌متحده در امور داخلی چین اعلام کرد. پس از همگیری بیمار کرونا وضعیت بهداشتی و اقتصادی سوریه بسیار متأثر گردید. چین که موفق به مهار همه‌گیری شده‌بود، و تنها اقتصاد بزرگ بود که در سال ۲۰۲۰ رشد اقتصادی داشت، در آوریل ۲۰۲۰، کیت آزمایش کرونا به سوریه اهدا کرد. در همان ماه، پکن محموله دیگری از کمک‌های پزشکی را ارسال کرد (Akil, 2021). از مارس ۲۰۲۰ ماهی که چین و سوریه آخرین قرارداد همکاری‌های اقتصادی و فنی را امضا کردند، خشونت‌های مسلحانه بزرگ در سوریه متوقف شد. از آن زمان تا سال ۲۰۲۳، کمک‌های چین تقریباً منحصراً به شکل حمایت در برابر کرونا بود (WHO, 2022).

۲۱ سپتامبر سال ۲۰۲۳ بشمار اسد با همتای چینی خود شی جین‌پینگ در پکن ملاقات کرد. در این ملاقات پینگ اظهار کرد که در مواجهه با محیط بین‌المللی بی‌ثبات و نامطمئن، چین مایل است به همکاری با سوریه در راستای منافع همکاری دوستانه و حفظ عدالت بین‌المللی ادامه دهد. بر اساس این اظهارات چین از مخالفت سوریه با مداخله خارجی، یکجانبه‌گرایی و از بازسازی سوریه حمایت خواهد کرد. چین مایل است همکاری با سوریه را از طریق طرح کمربند و جاده تقویت کند تا به صلح و توسعه منطقه‌ای و جهانی کمک‌های مثبتی کند (Aljazeera, 2023). شی همچنین به اسد گفت که چین به سوریه کمک خواهد کرد تا اقتصاد ویران شده خود را بازسازی کند و با ناآرامی‌های داخلی مقابله کند و روابط خود را به سطح مشارکت راهبردی ارتقا دهد. با این حال، تحلیلگران تردید دارند که شرکت‌های چینی با عجله به سوریه بازگردند، زیرا در معرض خطر گرفتار شدن در تحریم‌های ایالات متحده تحت قانون سزار ۲۰۲۰ هستند که می‌تواند دارایی‌های هر کسی را که با این کشور معامله می‌کند مسدود کند (Cash, 2023).

۳-۳. منافع مشترک چین و روسیه

همکاری چین و روسیه عمدتاً به علت موضع مشترک آن‌ها علیه مداخله غرب و نیز منافع مکمل منطقه‌ای آن‌ها بود. چون موضوع سوریه اولویت راهبردی برای چین نیست، همسویی چین با روسیه بستگی به این دارد که در موضوعات دیگر چه منافعی برای آن خواهد داشت. در سطح منطقه‌ای، پکن و مسکو مترصد ادغام ابتکار کمربند و جاده با ابتکار اتحادیه اقتصادی اوراسیا هستند. انزوای سیاسی روسیه پس از الحاق کریمه و منازعه با اوکراین، مسکو را بیشتر به سمت چین سوق داد. دو کشور به طور فزاینده‌ای از امنیت و منافع ژئواستراتژیک یکدیگر حمایت می‌کنند. مسکو در موضوع دریای چین جنوبی و پکن از مداخله روسیه در سوریه حمایت می‌کند. نیروی دریایی روسیه و چین تمرینات مشترکی را در دریای چین جنوبی و مدیترانه انجام داده‌اند. مشارکت

راهبردی چین و روسیه می‌تواند موانع بزرگی را برای منافع ژئواستراتژیک ایالات متحده از جمله روی کار آوردن یک نظام دموکراتیک در سوریه، اجرای کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی، مقابله با گسترش نفوذ ایران در منطقه، و تقویت اجماع منطقه‌ای، ایجاد کند. درحالی‌که همکاری پکن با مسکو در پرونده سوریه پایدار بوده‌است، با این وجود ممکن است در آینده با چالش‌هایی روبرو شود. از آنجایی که چین می‌خواهد خود را به‌عنوان یک بازیگر کلیدی در بازسازی سوریه پس از جنگ معرفی کند، ممکن است به طور فزاینده‌ای با روسیه در تضاد قرار گیرد. با این حال، چین منافع کرملین در سوریه را به رسمیت می‌شناسد و حداقل تا ابتدای سال ۲۰۲۳ به نظر نمی‌رسد که به دنبال تضعیف فعال حضور مسکو در خاورمیانه باشد.

۳-۴. رویکرد ایالات متحده: حفظ منافع خود و متحدان منطقه‌ای

بحران سوریه برای ایالات متحده یک گام به سوی تحقق راهبرد کلان آن یعنی حفظ هژمونی جهانی است که تغییر تدریجی ساختار در منازعه قدرت جهانی آن را تهدید می‌کند. چالش‌هایی که ایالات متحده در سوریه با آن مواجه هستند، شامل تهدیدات ناشی از بقایای داعش و بازداشت‌شدگان، مقابله با گروه‌های مرتبط با القاعده، تسهیل دسترسی بشردوستانه، و مدیریت چالش‌های ایجاد شده توسط روسیه و ایران برای عملیات ایالات متحده در سوریه بوده‌است. موضع ایالات متحده در شورای امنیت در خصوص وضعیت سوریه از همان ابتدا محکومیت دولت سوریه بود، مادامی‌که برای حصول خروجی‌های مناسب از شورا با متحدان خود همکاری کرده‌است. وقتی آمریکا تصمیم گرفت که درگیر مذاکرات مربوط به بحران شود، سرعت و جدیت رویدادها شدیدتر شده بود که نمود آن استقرار مأموریت ملل متحد، توافق مربوط به تسلیحات شیمیایی، قطعنامه دسترسی بشردوستانه و نیز چهار مورد و توپیش‌نویس قطعنامه‌ها بود. آمریکا همچنین مترصد خنثی کردن قدرت نظامی سوریه در غرب آسیا است و این کار را از طریق امحای تسلیحات شیمیایی انجام داده‌است. همچنین اخراج روسیه از سوریه از طریق خروج پایگاه‌های نظامی، از اولویت‌های آمریکا بوده‌است.

از جمله ملاحظات آمریکا در بحران سوریه تأثیر آن بر امنیت رژیم صهیونیستی بوده‌است. در طول بحران سوریه آمریکا از نفوذ ایران در منطقه، قدرت نظامی حزب الله و موضع مقامات سوریه مبنی بر اینکه ناامنی در سوریه به معنای ناامنی رژیم صهیونیستی خواهد بود واهمه داشته‌است. البته پیش از بحران سوریه نیز آمریکا در شورای امنیت موضوع سوریه را در دستورکار خود قرار می‌داد و بر به انتقال تسلیحات از ایران به حزب الله لبنان از طریق سوریه و تأثیر مخرب آن بر رژیم صهیونیستی متمرکز بود. آمریکا به دنبال آن است که در سوریه دولتی طرفدار غرب روی کار بیاید تا قرارداد صلح با رژیم صهیونیستی منعقد کند و بخش‌هایی از ارتفاعات جولان به رژیم صهیونیستی ضمیمه شود؛ از طرف دیگر با حذف مسیر ارسال منابع حمایتی از سوی ایران، حزب الله و دیگر گروه‌های شبه‌نظامی فعال در غرب آسیا نابود شوند. با گذشت زمان و از اواخر سال ۲۰۱۱ مسئله رژیم صهیونیستی از اولویت اولیه ایالات متحد در شورای امنیت به درجات پایین‌تری تنزل یافت. با تسخیر موصل در عراق توسط

داعش در اوایل ماه ژوئن ۲۰۱۴ ایالات متحده ۵۰۰ میلیون دلار جهت آموزش و تجهیز نیروهای شورشی سوریه جهت عقب راندن داعش در سوریه هزینه کرد و تأمین تسلیحات و مهمات برای گروه‌های معارض در شمال سوریه را افزایش داد؛ با این وجود این کمک‌ها برای مبارزه با داعش و تروریسم و نیز برای مبارزه با اسد کافی نبود. رویکرد محتاطانه ایالات متحده در شورای امنیت بازتابی از عدم تمایل آن به رویاروی مسلحانه گسترده در غرب آسیا بوده است. در اواخر سال ۲۰۲۱ دولت بایدن یک بررسی در خصوص سیاست ایالات متحده در خصوص سوریه انجام داد و چهار اولویت را برای دستیابی به اهداف ایالات متحده برای حل و فصل سیاسی مناقشه وفق قطعنامه ۲۲۵۴ شورای امنیت تعیین کرد که عبارت بودند از: (۱) حفظ کارزار ایالات متحده و ائتلاف علیه داعش؛ (۲) حمایت از آتش‌بس‌های محلی؛ (۳) گسترش دسترسی بشردوستانه؛ و (۴) فشار برای پاسخگویی و احترام به قوانین بین‌المللی و در عین حال ترویج حقوق بشر و عدم اشاعه، از جمله از طریق وضع و اعمال تحریم‌های هدفمند؛ همچنین دولت بایدن اعلام کرد که دولت اسد را به رسمیت نمی‌شناسد (CRS, 2024: 2). دولت بایدن از توافق منطقه‌ای برای صادرات گاز طبیعی و برق از مصر و اردن به لبنان از طریق سوریه حمایت کرد و آن را یک تلاش انسان دوستانه توصیف کرد که توسط بانک جهانی تأمین می‌شود (Cook, 2022). با وجود این، اعضای کمیته روابط خارجی سنا و کمیته روابط خارجی مجلس نمایندگان آمریکا در نامه‌ای به وزیر امور خارجه ایالات متحده در فوریه ۲۰۲۲ گفتند که این توافق بدون شک رژیم اسد را غنی می‌کند (Blanchard, 2022: 52). ایالات متحده بزرگترین اهداکننده کمک‌های بشردوستانه به بحران سوریه بود که بیش از ۱۴ میلیارد دلار از سال مالی تا ۲۰۱۲ تا سال ۲۰۲۲ برای تلاش‌های بشردوستانه در سوریه و کشورهای همسایه که میزبان پناهندگان سوری بودند اختصاص داد.

۳-۵. رویکرد فرانسه و بریتانیا: نمایندگی اتحادیه اروپا و تأمین منافع و امنیت ملی

فرانسه و بریتانیا در پرونده سوریه نسبت به دیگر اعضای دائم در زمینه تهیه پیش قطعنامه‌ها و رایزنی میان دینفغان اصلی فعال‌تر بودند و اغلب ابتکار عمل را در اختیار داشتند. آن‌ها به روسیه توصیه می‌کردند که به وظایف خود در شورای امنیت عمل کرده و مانع‌تراشی نکند و هم‌زمان ایالات متحده را تشویق به اتخاذ اقدامات عملی می‌کردند. فرانسه و بریتانیا دیگر قدرت بزرگ محسوب نمی‌شوند و باید با تمام توان فعالیت کنند تا حضور خود به‌عنوان عضو دائم در شورای امنیت را توجیه نمایند. در واقع ابتکارات شورا در موضوع سوریه همواره توسط فرانسه و بریتانیا ارائه شده است که توسط اعضای غیردائم همراهی می‌شدند. این دو کشور خواهان خروجی مناسب از شورا بودند که در آن ملاحظات ایالات متحده لحاظ شده و در مقابل روسیه باشد (UK Parliament, 2016). بریتانیا همواره در پی اعمال فشار بر روسیه و ایالات متحده بود تا بتواند به نتیجه مطلوب دست یابد. بریتانیا هدایت مذاکرات را در سه مورد از هفده مورد پیش‌نویس قطعنامه و تو شده عهده‌دار بود. اقدامات بریتانیا در روزهای اولیه بحران سوریه، موضع ایالات متحده و در مقابل آن موضع روسیه را به‌طور قابل‌توجهی در شورای

امنیت به چالش کشیده بود (UK Parliament, 2016). اقدامات بریتانیا و فرانسه در شورا بیشتر معطوف به مسائل حقوق بشر و بشردوستانه، تروریسم و مسئله آوارگان بوده است. فرانسه که قربانی حمله تروریستی سال ۲۰۱۵ بود ابتکار را در دست گرفت و بانی تصویب قطعنامه‌ای شد که طی آن به اعضا هشدار داد تا تمامی اقدامات لازم را برای مقابله با تروریسم انجام دهند. این اقدام فرانسه را می‌توان از جمله مهم‌ترین رویدادها در فرایند تصویب قطعنامه‌ها دانست. از طرف دیگر بریتانیا و فرانسه نمایندگان اروپا و سردمداران رعایت حقوق بشر بودند و لذا بیشتر اصلاحات و پیشنهادها مربوط به بندهای حقوق بشری و بشردوستانه قطعنامه‌ها و دیگر اسناد، مرهون تأکیدات این دو کشور و هم‌فکران آنان بود. بحران آوارگان مسئله دیگری بود که امنیت این دو عضو دائم را به خطر انداخت و به دنبال گسیل جمعیت به اروپا، عرصه را بر این دو کشور تنگ نمود و توقعات اعضای اتحادیه را از این دو کشور برای اقدام مؤثر در شورا چند برابر کرد (UK Parliament, 2016). پس از خروج کامل بریتانیا از اتحادیه اروپا از ابتدای سال ۲۰۲۱، بریتانیا سیاست خارجی مختص خود را در قبال سوریه در دستور کار قرار داد. سیاست خارجی بریتانیا در مورد سوریه، از زمان شروع بحران با طیف وسیعی از بحث‌ها در مورد چگونگی واکنش به سرکوب بشار اسد در بریتانیا همچنان مواضع قبلی خود و همراهی با غرب را پیگیری می‌کند (UK Parliament, 2016).

۴. کنش اعضای غیر دائم شورا در بحران

در دهه گذشته پنج عضو دائم شورا بیش‌ازپیش در راستای اعمال کنترل خود بر پرونده‌های شورای امنیت تلاش کردند. اعضای دائم زمانی که دچار اختلاف می‌شدند، در واقع فرصتی برای ده عضو غیر دائم فراهم می‌شد تا بتوانند به نقش‌آفرینی بپردازند. سال ۲۰۱۳ استرالیا و لوکزامبورگ موفق شدند تا ابتکار عمل را در موضوع بشردوستانه در پرونده سوریه به دست بگیرند که متعاقباً اردن در سال ۲۰۱۴ به آن‌ها پیوست. این سه عضو غیر دائم شورا در مواجهه با فشار پنج عضو دائم که تلاش می‌کردند ابتکار عمل را خود در دست بگیرند، اقدام به تهیه پیش‌نویس‌ها و تسهیل فرایند مذاکراتی نمودند که به تصویب قطعنامه‌هایی از جمله ۲۱۳۹، ۲۱۶۵ و ۲۱۹۱ شد. با این حال این نقش‌آفرینی یک استثنا است و توانایی این اعضا در مخالفت با مواضع پنج عضو دائم در پرونده سوریه ناچیز به نظر می‌رسد.

مهم‌ترین بلوک‌بندی‌ها در شورای امنیت در رابطه با موضوع سوریه در سال ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ صورت گرفت. آلمان و پرتغال هر دو به عضویت غیر دائم شورا درآمدند و در کنار فرانسه و بریتانیا بلوک اروپایی را تشکیل دادند. این گروه به شدت از خروجی‌های شورای امنیت که به مؤلفه‌های حمایت از غیرنظامیان، حقوق بشر و پاسخگویی معطوف بود حمایت می‌کرد و نیز حامی وضع پیامدهای جدی در صورت عدم پابندی به تصمیمات شورا بود. دیگر گروه فعال در ۲۰۱۱ از هند، برزیل و آفریقای جنوبی که حامی رویکردی محتاطانه‌تر نسبت به بحران سوریه متشکل بود. هرچند نظر این گروه به‌طور کامل با مواضع روسیه و چین منطبق نبود، اما هم‌پوشانی

قابل توجهی در مسئله گفتگو جهت حل بحران و مقاومت در برابر انتقال سیاسی و تهدید به استفاده از زور بین آنها دیده می‌شد (SCR, 2023). در سال ۲۰۱۱، لبنان مایل بود که به سبب روابط نزدیک خود با سوریه نقش بیشتری ایفا کند. برای مثال در ۳ اوت ۲۰۱۱ رئیس شورا اولین بیانه خود را در محکومیت نقض گسترده حقوق بشر و استفاده از زور علیه غیرنظامیان توسط مقامات سوری تصویب کرد (UNSC S/PRST/2011/16, 2011). به دنبال تصویب این قطعنامه لبنان در اقدامی بی‌سابقه پاراف خود را از بیانه پس گرفت. مراکش در سال ۲۰۱۲ جایگزین لبنان شد و محدودیت‌های لبنان را نداشت و ابتکار اتحادیه عرب را در شورا مبنی بر انتقال سیاسی سوری محور هدایت کرد. البته مراکش ابتکار اندکی در طول مدت عضویت خود در پرونده سوریه از خود نشان داد. عربستان سعودی برای دوره ۲۰۱۴-۲۰۱۵ به عضویت غیر دائم شورای امنیت درآمد و مراکش از شورا خارج شد، اما عربستان اندکی پس از حمله هوایی ایالات متحده به سوریه در ۱۸ اکتبر ۲۰۱۳ اعلام کرد که این کرسی را در شورای امنیت نمی‌پذیرد چون دیگر به شورای امنیت در پرونده سوریه اعتماد ندارد. مجمع عمومی ۶ دسامبر یک جلسه فوق‌العاده برگزار و اردن برای کرسی خالی شورا انتخاب شد (Al Jazeera, 2013). ژوئن ۲۰۱۵ اردن هجدهمین ماه از دوره دوساله خود را سپری می‌کرد و به‌طور فعال با استرالیا و لوکزامبورگ در هدایت مذاکرات در قطعنامه‌های ۲۱۳۹، ۲۱۶۵ و ۲۱۹۱ در خصوص وضعیت بشردوستانه سوریه مشارکت می‌کرد. اردن از موقعیت خود در شورا استفاده کرد تا توجه شورا را به تأثیر بحران بشردوستانه سوریه بر کشورهای همسایه که خود یکی از آنها بود جلب نماید. تا ابتدای سال ۲۰۲۳ کشورها عضو غیردائم شورا در حوزه بشردوستانه فعالیت‌های قابل توجهی انجام دادند، از جمله این فعالیت‌ها می‌توان به قلمداری پیش‌نویس‌های قطعنامه‌های شورای امنیت اشاره کرد.

۵. اختلاف نظر در شورا و وتوی پیش نویس قطعنامه‌ها توسط چین و روسیه

اعضای شورا در پرونده سوریه در حوزه‌های مختلف در کنار اشتراک، تعارض منافع نیز دارند؛ این مانع اصلی تصمیم‌گیری سازنده در شورا است که معمولاً در قامت وتوی پیش‌نویس قطعنامه‌ها و یا در بهترین حالت صدور بیانه رئیس یا بیانه مطبوعاتی پدیدار شده‌است؛ تا ابتدای سال ۲۰۲۳، پیش‌نویس قطعنامه‌ها هفده مرتبه وتو، سیزده بیانه رئیس و چهل و هفت بیانه مطبوعاتی تصویب شده‌است. البته این تعداد وتو توسط چین و روسیه به این معنا نیست که دیگر اعضای دائم مخالف پیش‌نویس‌ها نبوده‌اند؛ با توجه به اینکه مخالفان پیش‌نویس پیشنهادی از جانب روسیه و هم‌نظران این عضو دائم در شورا پرتعداد بوده‌اند، لذا رأی مخالف سه عضو دائم بلوک غرب وتو محسوب نشده‌است.

۱-۵. وتوی اول: مخالفت روسیه و چین با مداخله و نقض حاکمیت

در ماه اوت ۲۰۱۱، بریتانیا با حمایت فرانسه، ایالات متحده، آلمان و پرتغال یک پیش‌نویس قطعنامه را آماده کردند که طی آن داریی‌های مقامات عالی‌رتبه سوریه مسدود و ممنوع السفر می‌شدند. روسیه، چین، برزیل، هند

و آفریقای جنوبی حامی احترام به حاکمیت دولت‌ها، عدم مداخله و گفتگو و مخالف تحریم بودند. لذا متن این پیش‌نویس در مذاکرات آتی تغییر کرد و بجای موضوعات تحریم، پاسخگویی و نقض حقوق بشر بر حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات تأکید شد؛ با این وجود، استفاده بیش از حد دولت از زور محکوم و قصد شورا برای بررسی اقدامات غیرنظامی دیگر در صورت عدم پابندی ابراز شد. با وجود این مفاهیم وقتی پیش‌نویس اصلاح شده به رأی گذاشته شد، روسیه و چین آن را وتو کردند (UNSC S/2011/611, 2011) و چهار عضو غیردائم شورا رأی ممتنع دادند. چین بر لزوم پابندی به اصل عدم مداخله در امور کشورهای کوچک و متوسط تأکید می‌کرد و معتقد بود تحریم حکومت سوریه را زیر فشار قرار می‌دهد. روسیه نیز آن پیش‌نویس را مغایر با اصل حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات و ناقض حاکمیت سوریه دانست (UNSC S/PV.6598, 2011).

۵-۲. وتوی دوم: عدم اعمال اصلاحات پیشنهادی روسیه

مراکش به‌عنوان عضو غیردائم شورا، ۱ فوریه ۲۰۱۲ یک پیش‌نویس در حمایت از پیشنهاد اتحادیه عرب درخصوص فرایند تدریجی انتقال سیاسی در دمشق ارائه کرد. چون این فراخوان بر روسیه، چین و اعضای غیردائم غیرمتعهد اعمال فشار می‌کرد، از این ابتکار اعضای غربی از آن استقبال کردند. این فراخوان درحالی انجام شد که اتحادیه عرب عضویت سوریه را در نوامبر ۲۰۱۱ به حالت تعلیق درآورده بود و اکثریت اعضای اتحادیه طرفدار نیروهای معارض سوریه بودند و لذا نمی‌توانستند نقش رابط میان دو طرف را در شورا ایفا کنند. بعلاوه برای روسیه و چین اعراض از رویکرد غیرمداخله‌جویانه و غیرحاکمیت‌محور قابل قبول نبود.

همچنین این پیش‌نویس ادبیات تهدیدآمیز درخصوص انتقال سیاسی داشت. علاوه بر این، ارجاع پیش‌نویس به فراخوان عرب، علاوه بر روسیه و چین، برای سایر اعضای غیردائم شامل آذربایجان، هند، پاکستان و آفریقای جنوبی این نگرانی را ایجاد کرد که تصویب پیش‌نویس به مثابه تغییر حکومت و تکرار وضعیت لیبی باشد. هرچند این پیش‌نویس هیچ اشاره‌ای به استفاده از زور نکرده بود، اما روسیه اصرار داشت که باید در متن صراحتاً مداخله نظامی ممنوع اعلام شود (UNSC S/PV.6711, 2012). در پیش‌نویس نهایی عمده نگرانی‌های مطرح شده رفع شده بود. اجماع میان اعضا در ۳ فوریه حاصل و مقدمات تصویب قطعنامه فراهم شد. پیش‌نویسی که ۴ فوریه به رای گذاشته شد حامی پیشنهاد اتحادیه عرب بود، اما به جزئیاتی در رابطه با چگونگی انجام انتقال سیاسی احتمالی اشاره نکرده بود؛ صراحتاً قید شد که هیچ چیز در قطعنامه اجازه اقدام ذیل ماده ۴۲ منشور را نمی‌دهد و لذا تهدید به استفاده از زور منتفی شد، اما احتمال انجام اقدامات دیگر از جمله تحریم باقی ماند. با این حال، در روز رأی‌گیری مسکو موضع خود را تغییر داد. چین نیز به پیروی از روسیه از رویکرد پیشین خود عقب‌نشینی کرد و درحالی که سه عضو دائم دیگر متحیر شده بودند، دومین وتو در پرونده سوریه رخ داد (UNSC S/2012/77, 2012). استدلال روسیه این بود که پیش‌نویس پیشنهادی از وقایع سوریه روایت نادرستی ارائه می‌کند. از طرفی پیشنهاد دیگر روسیه در پیش‌نویس منعکس نشده بود که بر اساس آن معارضان باید از همکاری با گروه‌های افراطی اعلام

برائت کنند و معارضان هم‌زمان با نیروهای حکومتی از شهرها عقب‌نشینی کنند. چین نیز علت وتو را عدم اعمال اصلاحات پیشنهادی روسیه عنوان کرد (UNSC S/PV.6711, 2012). این اولین انزوای روسیه و چین در این پرونده بود درحالی‌که سایر اعضا به پیش‌نویس رأی مثبت دادند.

۳-۵. وتوی سوم: فقدان تضمین برای پایبندی به اعلامیه ژنو

بریتانیا پیش‌نویسی ذیل فصل هفت منشور در ۱۱ ژوئیه ارائه کرد که بیانیه ۲۰۱۲ ژنو را تأیید، مأموریت نظارت ملل متحد در سوریه را برای چهل و پنج روز تمدید و دولت سوریه را تهدید به تصویب تحریم‌هایی در صورت عدم توقف حملات علیه غیرنظامیان ظرف ده روز نمود. روسیه معتقد بود که قطعنامه فصل هفتمی تنها وقتی مناسب است که هر دو طرف منازعه مخاطب آن باشند. سه کشور غربی پیشنهاد روسیه را پذیرفتند، اما نهایتاً مصالحه به دو علت حاصل نشد: (۱) چگونه اصول مقرر در بیانیه ژنو را اجرا کنند و (۲) چگونه پایبندی به آن را تضمین کنند. روسیه و چین ۱۹ ژوئیه ۲۰۱۲ پیش‌نویس را وتو کردند (UNSC S/2012/538, 2012).

۴-۵. وتوی چهارم: مخالفت با ارجاع وضعیت سوریه به دیوان بین‌المللی کیفری

در اوایل اوت ۲۰۱۱ کمیساریای عالی ملل متحد در امور حقوق بشر از شورا درخواست کرد تا وضعیت را به دیوان ارجاع دهد. در ژانویه ۲۰۱۳ سوئیس نامه‌ای به شورا ارسال و این درخواست را تکرار کرد. این نامه توسط پنجاه و شش دولت عضو ملل متحد از جمله هفت کشور عضو شورا امضا شد (UNGA A/67/694-S/2013/19, 2013). در گزارش بر شواهد مربوط به جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت تأکید شد. با این وجود روسیه مخالف بود و ایالات متحده نیز بی‌میل بود چون رژیم صهیونیستی ارتفاعات جولان سوریه را تصرف کرد و با ارجاع به دیوان رژیم صهیونیستی نیز تحت صلاحیت دیوان قرار می‌گرفت. با این حال مذاکرات در خصوص پیش‌نویس در آوریل و مه ۲۰۱۴ به اوج خود رسید تا متن موردپسند آمریکا و روسیه باشد. برای جلب نظر روسیه، موضوع انتساب اتهام به اطراف منازعه با ادبیاتی خنثی در متن مطرح شد که براساس آن تمام نقض‌ها به صورت غیرتبعیض‌آمیز مورد بررسی قرار گیرد. آمریکا نیز موضوع رژیم صهیونیستی را مطرح کرد؛ لذا تغییراتی اعمال شده که برای جلب حمایت آمریکا کافی بود، اما روسیه علناً اعلام کرد که این ابتکار یعنی پرداختن به موضوع رژیم صهیونیستی به تشدید تفرقه دامن می‌زند. روسیه و چین در ۲۲ مه ۲۰۱۴ پیش‌نویس را وتو کرد (UNSC S/2014/348, 2014) (S/PV.7180, 2014).

۵-۵. وتوی پنجم: عدم همراهی چین با روسیه در خصوص آتش بس

پیش‌نویس قطعنامه تهیه شده توسط فرانسه و اسپانیا ۸ اکتبر ۲۰۱۶ توسط روسیه وتو (UNSC S/2016/846, 2016) و این نخستین وتوی روسیه بود که چین آن را همراهی نکرد، اما ونزوئلا و مصر همراه روسیه شدند. متن پیشنهادی خواهان توقف سریع تمامی بمباران‌های هوایی و جنگ‌های نظامی در شهر حلب بود و بر اجرای توقف خصومت‌ها تأکید می‌کرد که یازده رأی موافق، دو ممتنع و دو منفی کسب کرد. از طرف دیگر در همان

روز پیش‌نویسی از سوی روسیه ارائه شد که محوریت آن مبارزه با تروریسم و تأکید بر رویکرد چندجانبه بود. همچنین درخواست شد تا بنا بر توافق پیشین با آمریکا، امدادسانی به مناطق محاصره‌شده انجام و فوراً درگیری‌ها متوقف شود. علاوه بر این روسیه در پیش‌نویس این قطعنامه، از طرح استنفان دیمیستورا فرستاده ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در امور سوریه در خصوص خروج نیروهای گروه تروریستی جبهه النصره از شرق حلب حمایت و آن را به‌عنوان یک گزینه مهم مطرح کردند.

۵-۶. وتوی ششم: مخالفت روسیه با آتش بس

روسیه، چین و ونزوئلا به پیش‌نویس پیشنهادی نیوزلند در خصوص سوریه که از طرف اسپانیا و مصر حمایت می‌شد رأی منفی دادند. این پیش‌نویس که به‌منظور آتش‌بس فوری تهیه‌شده بود به دو علت که موجب تک‌قطبی شدن گفتگوها در شورا در پنج سال ابتدایی بحران شده بود به بن‌بست رسید (UNSC S/2016/1026, 2016). اول اینکه بارها قطعنامه‌های شورا توسط برخی کشورها همچون عربستان سعودی، فرانسه، قطر، ترکیه و بریتانیا نقض شده و آن‌ها از معارضان حمایت کرده بودند و دوم مسئله تخلیه معارضان از حلب شرقی بود. در متن پیش‌نویس آمده بود که شورا تصمیم می‌گیرد تا همه طرف‌ها در منازعه سوریه باید بیست و چهار ساعت پس از تصویب قطعنامه هرگونه و تمام حملات در شهر حلب از جمله استفاده از هرگونه تسلیحات شامل موشک، خمپاره و موشک‌های ضدتانک هدایت‌شونده را متوقف نمایند تا امکان تحویل کمک‌های بشردوستانه برای یک دوره هفت‌روزه فراهم آید. مهم‌ترین علت وتوی روسیه را می‌توان این‌گونه بیان کرد که روسیه آتش‌بس را تنها یک امتیاز برای تروریست‌ها می‌دانست که با تصویب قطعنامه فرصتی برای تجدیدقوا و تحکیم مواضع خود می‌یافتند. البته کشورهایی که به پیش‌نویس رأی مثبت دادند اعلام کردند که این قطعنامه از لحاظ متنی ضعف‌هایی دارد.

۵-۷. وتوی هفتم: مخالفت مشترک روسیه و چین با تحریم سوریه

روسیه و چین ۲۸ فوریه ۲۰۱۷ پیش‌نویس (UNSC S/2017/172, 2017) مربوط به تحریم سوریه را وتو کردند (UNSC S/PV.7785, 2017). براساس این پیش‌نویس ۱۱ شهروند و ۱۰ نهاد و مؤسسه سوریه‌ای به علت نقششان در حملات شیمیایی سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ مشمول انسداد دارایی و منع سفر می‌شدند. رییس اطلاعات و فرمانده عملیات نیروی هوایی سوریه در زمان حملات شیمیایی در بین آن افراد بودند. این پیش‌نویس همچنین فروش هلیکوپتر و تجهیزات مربوط به آن را به ارتش و دولت سوریه ممنوع می‌کرد. این پیش‌نویس را آمریکا، بریتانیا و فرانسه ارائه کردند. این نخستین اقدام مهم دولت ترامپ در شورای امنیت بود. با اینکه تصور بر این بود که ترامپ بدنبال بهبود روابط میان آمریکا و روسیه بود، اما همچنان در مورد سوریه موضع متضادی داشتند. رای‌گیری شورای امنیت در حالی انجام شد که مذاکرات صلح سوریه، که به ابتکار عمل ملل متحد چهار

روز پیش از آن در ژنو آغاز شد، پیشرفتی نداشت و علیرغم اعلام آتش‌بس، دولت سوریه حملات هوایی به مواضع مخالفان خود را ادامه داده‌بود.

۸-۵. **وتوی هشتم:** مخالفت روسیه با محکومیت توسل سوریه به سلاح‌های شیمیایی و عدم همراهی چین روسیه ۱۲ آوریل ۲۰۱۷ پیش‌نویس قطعنامه (UNSC S/2017/970, 2017) را وتو کرد که توسط آمریکا، بریتانیا و فرانسه طرح شده بود و حمله شیمیایی ۴ آوریل ۲۰۱۷ علیه غیرنظامیان شهر خان شیخون در سوریه را که منجر به کشته‌شدن ۸۷ نفر شد محکوم می‌کرد و از دولت سوریه می‌خواست تا در تحقیقات در زمینه سلاح شیمیایی در این کشور همکاری کند (UNSC S/PV.7922, 2017) چین که تا آن زمان شش بار پیش‌نویس درباره سوریه را وتو کرده‌بود، همچون اتیوپی و قزاقستان، دو عضو غیردائم شورای امنیت، در رأی‌گیری آن روز شرکت نکرد. در این خصوص یک مقام دولت آمریکا گفت که دیدار دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا با جی‌جین پینگ، همتای چینی‌اش در هفته گذشته موجب بهبود روابط دو کشور شد و چین را به ندادن رأی منفی در این رأی‌گیری ترغیب کرد. همچنین پیش‌نویس از شورا و رژیم بشار اسد می‌خواست که در زمینه محافظت از غیرنظامیان سوریه تلاش کند.

۹-۵. **وتوی نهم:** مخالفت روسیه با تمدید یکساله مأموریت حقیقت‌یاب تسلیحات شیمیایی

۲۴ اکتبر ۲۰۱۷، پیش‌نویس قطعنامه (UNSC S/2017/884, 2017) برای تمدید یکساله مأموریت تحقیق درباره استفاده از سلاح‌های شیمیایی توسط دولت سوریه توسط روسیه وتو شد (UNSC S/PV.8073, 2017). در این پیش‌نویس دولت‌های آمریکا، فرانسه و انگلیس دولت بشار اسد را به حملات شیمیایی چهارم آوریل به خان شیخون متهم کردند. بولیوی رأی منفی، چین و قزاقستان رأی ممتنع و ۱۱ کشور دیگر رأی مثبت دادند. وتوی روسیه در حالی انجام شد که اعضای شورا، پیشنهاد روسیه برای تغییر زمان رأی‌گیری در خصوص پیش‌نویس مربوط به گسترش تحقیقات درباره حملات شیمیایی در سوریه به ۷ نوامبر را رد کردند.

۱۰-۵. **وتوی دهم:** مخالفت روسیه با تمدید مأموریت هیئت تحقیق در خصوص استفاده از تسلیحات شیمیایی و عدم همراهی چین

۱۶ نوامبر ۲۰۱۷، روسیه در رأی‌گیری برای تمدید مأموریت هیئت تحقیق درباره استفاده از سلاح‌های شیمیایی در سوریه مخالفت خود را با وتوی پیش‌نویس قطعنامه (UNSC S/2017/962, 2017) اعلام کرد (UNSC S/PV.8105, 2017). پیش‌نویس این قطعنامه را ایالات متحده آمریکا ارایه کرد. چین و مصر به این قطعنامه رأی ممتنع و بولیوی رأی مخالف دادند.

۵-۱۱. وتوی یازدهم: مخالفت روسیه با تمدید ماموریت سازوکار تحقیقات مشترک حملات شیمیایی و

عدم همراهی چین

۱۷ نوامبر ۲۰۱۷، روسیه پیش نویس قطعنامه (UNSC S/2017/970, 2017) ژاپن برای تمدید یک ماهه ماموریت سازوکار تحقیقات مشترک را برای شناسایی مسببان حملات شیمیایی در سوریه، وتو کرد. برغم این که ۱۲ عضو شورا به این قطعنامه رای مثبت دادند، اما روسیه آن را وتو کرد (UNSC S/PV.8107, 2018). چین به این قطعنامه رای ممتنع و بولیوی نیز همانند روسیه رای منفی داد. سفیر روسیه در ملل متحد گفت که تنها در صورتی ماموریت این هیات می‌تواند تمدید شود که نواقص اساسی موجود در سازوکارهای این نهاد رفع شوند. با این وجود، روسیه پیش‌نویسی در خصوص ماموریت این هیات به شورا ارائه کرد که به علت عدم رأی کافی از دستور کار شورا کنار گذاشته شد. روسیه خواستار آن شد که گزارش کمیته تحقیق در مورد خان شیخون کنار گذاشته شود تا یک گزارش فراگیر و با کیفیت بالا از سوی همین کمیته دوباره تهیه شود.

۵-۱۲. وتوی دوازدهم: مخالفت روسیه با تحقیق در خصوص حمله شیمیایی به دوما و عدم همراهی چین

روسیه پیش نویس قطعنامه (UNSC S/2018/321, 2018) پیشنهادی آمریکا برای تحقیق در مورد حمله شیمیایی به شهر دوما در نزدیکی دمشق را وتو کرد (UNSC S/PV.8228, 2018). ۱۲ عضو شورای امنیت به این پیش‌نویس رای مثبت دادند؛ تنها روسیه و بولیوی با آن مخالفت کردند و چین رای ممتنع داد. پس از آن که پیش‌نویس آمریکا وتو شد، روسیه پیش‌نویس خود را در خصوص حمله شیمیایی در سوریه مطرح کرد که این پیش‌نویس نیز آرای لازم را کسب نکرد. فقط پنج کشور به پیش‌نویس روسیه رای مثبت دادند و چهار کشور با آن مخالفت کردند و شش کشور هم رای ممتنع دادند. در حمله شیمیایی به دوما در نزدیکی دمشق دستکم ۶۰ نفر از جمله زنان و کودکان کشته شده بودند و بیش از هزار نفر نیز مجروح شدند.

۵-۱۳. وتوی سیزدهم: مخالفت چین و روسیه با توقف درگیری‌های ادلب

۱۹ سپتامبر ۲۰۱۹ نشست شورا برای رای‌گیری درباره دو پیش‌نویس در مورد اوضاع استان ادلب برگزار شد. در نشستی که با هدف بررسی پیش‌نویس (UNSC S/PV.8697, 2019) آلمان، بلژیک و کویت، برای توقف درگیری‌ها در ادلب سوریه برگزار شد، چین و روسیه آن را وتو کردند (UNSC S/PV.8623, 2019). روسیه درخواست برای برقراری آتش‌بس در شمال غربی سوریه را به این علت رد کرد که این درخواست، شامل معافیاتی برای عملیات نظامی علیه گروه‌های تروریستی نمی‌شد که در فهرست سیاه ملل متحد قرار داشتند.

۵-۱۴. وتوی چهاردهم: مخالفت روسیه و چین با کمک‌های مرزی

۲۰ دسامبر ۲۰۱۹ روسیه به همراه چین، پیش‌نویس (UNSC S/2019/961, 2019) درباره کمک‌رسانی به مردم سوریه را وتو کردند (UNSC S/PV.8697, 2019). این قطعنامه درباره تحویل کمک‌های مرزی به مردم سوریه بود. ۱۳ عضو شورای امنیت به این قطعنامه رای مثبت دادند. این طرح را بلژیک، کویت و آلمان تهیه

کردند. براساس این طرح، گروه‌های حقوق بشری فعال در مرزها به مدت ۱۲ ماه قادر به نقل و انتقال کالا در دو نقطه مرزی ترکیه و یک نقطه مرزی عراق با سوریه می‌شدند. با این وجود روسیه به‌عنوان متحد دولت بشار اسد در پیش‌نویس طرح خود خواستار انتقال کالا از دو نقطه مرزی ترکیه به مدت شش ماه و نه ۱۲ ماه شد. پس از چهاردهمین و تو روسیه، شورای امنیت پیش‌نویس روسیه را برای انتقال کالا و محموله از دو گذرگاه مرزی ترکیه به مدت شش ماه به رای گذاشت. اما این طرح با پنج رای موافق، شش رای مخالف و چهار رای ممتنع شکست خورد.

۵-۱۵. وتوی پانزدهم: مخالفت روسیه و چین با کمک‌های بشردوستانه بدون تایید دولت سوریه

۷ ژوئیه ۲۰۲۰ چین و روسیه پیش‌نویس (UNSC S/2020/657, 2020) ارائه شده از سوی بلژیک و آلمان را وتو کردند (UNSC S/2020/693, 2020) که تداوم ارائه کمک‌های بشردوستانه در سراسر مرزهای سوریه بدون تایید دولت سوریه را تضمین می‌کرد. پیش‌نویس (UNSC S/2020/661, 2020) روسیه نیز با چهار رأی موافق، چین، روسیه، آفریقای جنوبی و ویتنام در مقابل هفت رأی مخالف بلژیک، جمهوری دومینیکن، استونی، فرانسه، آلمان، بریتانیا، ایالات متحده آمریکا و چهار رأی ممتنع اندونزی، نیجر، تونس و سنت وینسنت تصویب نشد.

۵-۱۶. وتوی شانزدهم: مخالفت روسیه و چین با تمدید ارسال کمک‌های بشردوستانه از طریق مرزهای

ترکیه

۱۰ ژوئیه ۲۰۲۰ روسیه و چین پیش‌نویس (UNSC S/2020/693, 2020) تمدید ارسال کمک‌های بشردوستانه از طریق دو گذرگاه مرزی از ترکیه به سوریه را برای شش ماه بعد، وتو کردند (UNSC S/2020/667, 2020). ۱۳ عضو دیگر شورا به این قطعنامه رای مثبت دادند. از سوی دیگر روسیه نتوانست حمایت کافی را برای پیش‌نویس (UNSC S/2020/681, 2020) خود مبنی بر صدور مجوز برای یک گذرگاه به مدت شش ماه به دست آورد.

۵-۱۷. وتوی هفدهم: مخالفت چین و روسیه با تمدید یکساله سازوکار کمک‌های بشردوستانه فرامرزی

۸ ژوئیه ۲۰۲۲ روسیه و چین پیش‌نویس (UNSC S/PV.9087, 2022) ارائه شده از سوی ایرلند و نروژ برای تمدید یکساله ساز و کار کمک بشردوستانه فرامرزی به سوریه را وتو کردند (UNSC S/2022/538, 2022). اما با این وجود پیش‌نویس پیشنهاد شده از سوی روسیه تصویب شد که بر اساس آن سازوکار به مدت شش ماه تمدید گردید.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه موضوع بحران سوریه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل بین‌المللی در دستور کار شورای امنیت ملل متحد قرار دارد، تصمیم‌گیری درباره این مسئله بسیار پیچیده و ممکن است به علت تعارض منافع میان اعضا به تعویق بیفتد. این تعارض منافع می‌تواند کماکان باعث شکست تصمیم‌گیری در شورای امنیت و در نتیجه به

تعویق انجام وظایف و افزایش بحران در مناطق مختلف جهان منجر شود. در پرونده سوریه، تعارض منافع بین اعضا دائم شورای امنیت وجود دارد. فصل مشترک منافع اعضای دائم شورای امنیت را می‌توان مبارزه با تروریسم دانست؛ هرچند در این زمینه اشتراک نظر وجود دارد، اما تفسیرها برای تعریف تروریسم توسط هریک متفاوت است. حوزه دیگری که هم‌پوشانی منافع در آن وجود دارد، موضوع مبارزه با تسلیحات شیمیایی در سوریه است؛ با این وجود روسیه که تا سال ۲۰۱۷ از پیش نویس‌های قطعنامه مربوط به محکومیت استفاده از تسلیحات شیمیایی حمایت می‌کرد، بعد از آن به عللی که شرح داده شد با تصویب چنین پیش‌نویس‌هایی مخالفت کرد. حوزه دیگری که اختلاف میان جبهه‌های موجود در شورا را نشان می‌دهد مربوط به حضور بشار اسد در ساختار حکومتی سوریه است؛ در این خصوص تا سال ۲۰۲۳ هرچند که از اهمیت این موضوع در سال‌های منتهی به سال ۲۰۲۳ کاسته شده است، اما روسیه و چین از یکسو مترصد حفظ بشار اسد در قدرت و در سوی دیگر بلوک غرب خواستار برکناری اسد بوده‌اند. موضوع دیگری که در مورد آن بلوک غرب با یکدیگر هم‌نوا بوده‌اند ارجاع وضعیت سوریه به دیوان بین‌المللی کیفری بوده است اما پیش‌نویس حاوی این ایده وتو شد. آخرین حوزه‌ای که حداقل دو عضو شورای امنیت یعنی بریتانیا و فرانسه در آن نفع مشترک دارند مربوط به مهار بحران آوارگان، اولویت دادن به وضعیت حقوق بشر و توجیه مشروعیت خود برای حضور در شورای امنیت به‌عنوان عضو دائم است. در نهایت می‌توان گفت که هریک از این اعضا منفعی دارند که به صورت یکجانبه آن را پیگیری می‌کنند؛ ایالات متحده خواهان حفظ امنیت و منافع اسرائیل است؛ چین در این پرونده دو هدف عمده شامل تقویت روابط با روسیه و حفظ ثبات بازار خاورمیانه دارد؛ روسیه نیز با کنشگری در این پرونده اهداف متعددی را پی می‌گیرد که از جمله آن‌ها می‌توان به خروج از انزوای بین‌المللی، تقویت تفوق نظامی در منطقه، آزمایش و فروش تسلیحات و حفظ یکپارچگی سوریه، اشاره کرد. این منافع موجب مرزبندی میان اعضا شورا شده است که به دنبال آن تعارض منافع میان آن‌ها در موضوعات مختلف قابل تحلیل است. در پایان باید تأکید کرد که به منظور غلبه بر این تعارض میان منافع، نیاز است که تمامی اعضای شورای امنیت، مسئولیت خود را در قبال منافع کلی بین‌المللی به عهده بگیرند و در تصمیم‌گیری‌های خود، به منافع کلی و عمومی جامعه جهانی توجه کنند. برای رسیدن به یک راه حل سازگار و کارآمد در قضیه سوریه، لازم است تمامی اعضای شورای امنیت در قبال این پرونده به‌گونه‌ای عمل کنند که منافع کلی و عمومی جامعه جهانی نیز تأمین گردد. عدم توافق میان اعضای شورا درباره سوریه نشان‌دهنده تعارض میان منافع آن‌ها در مسائل مختلف است؛ البته یک سوال اساسی نیازمند پاسخ در چارچوب پژوهش‌های دیگر است که آیا اعضای شورای امنیت در عالم واقعیت‌های سیاسی منافع خود را در خاتمه یا در ادامه بحران سوریه می‌دانند؟ باین وجود ضروری است که اعضای شورا با یکدیگر همکاری و تلاش کنند تا با دیدگاه‌های متفاوت خود، به یک توافق سازگار و کارآمد برای پایان دادن به بحران سوریه برسند.

منافع اعضای دائم شورای امنیت در بحران سوریه

منافع		ذینفعان
مبارزه با تروریسم	مبارزه با شیمیایی	ایالات متحده
	مبارزه با تسلیحات	بریتانیا فرانسه
	<ul style="list-style-type: none"> • برکناری بشار اسد • ارجاع وضعیت سوریه به دیوان بین‌المللی کیفری 	<ul style="list-style-type: none"> • حفظ امنیت و منافع رژیم صهیونیستی • مهار بحران آوارگان • اولویت دادن به حقوق بشر • توجیه مشروعیت خود برای حضور در شورا به‌عنوان عضو دائم
	حفظ بشار اسد در قدرت	چین
	روسیه تا سال ۲۰۱۷ از پیش نویس‌های قطعنامه مربوط به محکومیت استفاده از تسلیحات شیمیایی حمایت ولی بعد از آن با تصویب چنین پیش نویس‌هایی مخالفت کرد.	روسیه

منبع: تنظیم توسط نگارنده

References

- Akil, S & Shaar, K., (2021). OPC Center. *An Overview of China's Role in the Syrian Conflict*. Retrieved from <https://opc.center/an-overview-of-chinas-role-in-the-syrian-conflict/>.
- Aljazeera, (2023, May 3). *China to help reconstruct war-battered Syria, China to help reconstruct war-battered Syria*, 22 Sep 2023, Retrieved May 3, 2023, from <https://www.aljazeera.com/news/2023/9/22/china-to-help-reconstruct-war-battered-syria>.
- Al Jazeera. (2013, October 19). *Saudi withdrawal stuns UN Security Council*. Retrieved from <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/10/saudi-arabia-rejects-un-security-council-seat-20131018126284479.html>.

- Alef News Agency, Available at: <https://www.alef.ir/prtgxu9w3ak97w4.rpra.html>. [In Persian]
- Barber, M. (2014). *The names of the Revolution. Syria Comment*. Retrieved May 3, 2023, from <http://www.joshualandis.com/blog/names-of-the-revolution>.
- Chance, M. (2016). *What does Russia want in Syria?* CNN. Retrieved March 23, 2023, from <http://edition.cnn.com/2016/02/08/middleeast/syria-aleppo-russia-strategy/index.html>.
- Chang, T. T. L., & Liu, K. (2017). In *h/e Nae of Ingggyy and Securr::: Chnna's Counterterrorist Policies*. In Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy.
- Congress Research Service (CRS), (2024) *Syria and U.S. Policy*, Retrieved Feb 3, 2024, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11930>.
- Cook, Steven A., (2022) *Biden's ddddee East Srraggy: Is Ruhhssss Pragmaa sssn*, January 19, 2022, <https://www.cfr.org/article/bidens-middle-east-strategy-ruthless-pragmatism>
- De Châtel, F. (2014). *The Role of Drought and Climate Change in the Syrian Uprising: Untangling the Triggers of the Revolution*. *Middle Eastern Studies*, 50(4).
- Droz-Vincent, P. (2014). "State of Barbary" (Take Two): *From the Arab Spring to the Return of Violence in Syria*. *The Middle East Journal*, 68.1.
- Iskandar, M., *Rafiq Hariri and the Fate of Lebanon*. (London: Saqi, 2006).
- Lesch, D.W., *Syria: The Fall of the House of Assad*. (New York: Yale University Press, 2013).
- Peter Harling and Sarah Birke, *TThe Srraan aarbraak*", Middle East Research and Information Project, 16 April 2013.
- Phillips, C., *Everyday Arab Identity: the Daily Reproduction of the Arab World*. (London: Routledge, 2013).
- Security Council Report (SCR), (2023), *Syria*, Retrieved from <https://www.securitycouncilreport.org/chronology/syria.php>
- UK Parliament. *British interests in the Middle East*. (2016). Retrieved from <https://publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/ldintrel/159/15906.htm>
- United Nations General Assembly and Security Council. (2013, January 16). *Letter Dated 14 aauary 2013 rrom the Chargé d'Aaaawss a... of h/e Paaaannnt sss soon of Switzerland to the United Nations Addressed to the Secretary-General* (UN Doc. A/67/694-S/2013/19).
- United Nations. (2011b, Agust 3). *Security Council 6598th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.6598>.
- Hokayem, E. (2013). *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*. London: Routledge.
- Beheshtipour, H., (2012), *Russaa's Inrntt s and poyyyyyy Saaaa* Personal Weblog, Available at: <http://beheshtipour.blogfa.com/post-382.aspx>. [In Persian]
- Barkhordari, M.R., (2015), *Chnna's Poyyyy yoward Saaaa Crssis*, IRAS News Agency, Available at: <http://www.iras.ir/fa/doc/note/1845>. [In Persian]
- Jalalzaddeh, S.M. and Azarian, M. (2013), *The Increase of Military Precence of Russia in Syria and Iran Position*,
- Mousazadeh, R. and Ranjbar, R., (2013), *AA oomparaeeeeendy of h/e pooooaa nee of the Security Council regarding the developments in Libya, Yemen and Bahrain (2011-2012) rrom h/e pssspcreeeeef nmnnnaooaal aaw.*, Tehran, The Journal of International Organizations. [In Persian]

- UNSCR, (2011, August 3). *Statement by the President of the Security Council* (UN Doc. S/PRST/2011/16).
- UNSCR, (2011, October 4). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2011/611).
- UNSCR, (2012, February 4). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2012/77).
- UNSCR, (2012, February 4). *Provisional Verbatim Record of the 6711th meeting* (UN Doc.S/PV.6711).
- UNSCR, (2012, July 19). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2012/538).
- UNSCR, (2014, May 22). *Provisional Verbatim Record of the 7180th Meeting* [UN Doc. S/PV.7180]; UNSCR, (2014, May 22). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2014/348).
- UNSCR, (2016, October 8). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2016/846).
- UNSCR, (2016, December 5). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2016/1026).
- UNSCR, (2018, March 29). *Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 2139 (2014), 2165 (2014), 2191 (2014), 2258 (2015), 2332 (2016), 2393 (2017), 2401 (2018), and 2408 (2018)* [UN Doc. S/2018/321].
- UNSCR, (2018, April 10). *Verbatim record of the 8228th meeting* (Document No. S/PV.8228).
- UNSCR, (2019, September 19). *Verbatim record of the 8623rd meeting* (Document No. S/PV.8623). New York.
- UNSCR, (2019, December 20). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2019/961)
- UNSCR, (2019, December 20). *Verbatim record of the 8697th meeting* (Document No. S/PV.8697).
- UNSCR, (2020, June 19). *Draft Resolution* (UN Doc. S/2020/693).
- UNSCR, (2020, July 7). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2020/657).
- UNSCR, (2020, July 9). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2020/661).
- UNSCR, (2020, July 10). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2020/667).
- UNSCR, (2020, July 13). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2020/693).
- UNSCR, (2020, July 13). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2020/681).
- UNSCR, (2022, July 8). *Report of the Secretary-General* (Document No. S/2022/538).
- UNSCR, (2022, July 8). *Verbatim record of the 9087th meeting* (Document No. S/PV.9087).
- UNSCR,(2018a, February 28). *Security Council 8176th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.8107>
- UNSCR, (2017b, March 2). *Security Council 7912th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/2017/172>.
- UNSCR, (2017a, March 23). *Security Council 7922nd meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.7785>
- UNSCR, (2017c, June 8). *Security Council 7971st meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.7922>
- UNSCR, (2017d, August 2). *Security Council 8042nd meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/2017/970>
- UNSCR, (2017e, October 26). *Security Council 8104th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.8073>
- UNSCR,(2017f, November 15). *Security Council 8138th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/2017/884>
- UNSCR,(2017g, November 29). *Security Council 8145th meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/PV.8105>

UNSCR,(2017h, December 19). *Security Council 8162nd meeting*. Retrieved from <https://undocs.org/en/S/2017/962>

World Health Organisation (WHO) Regional Office for the Eastern Mediterranean (2022), available at: <http://www.emro.who.int/syria/news/covax-supply-update-on-covid-19-vaccination-in-syria-9-february-2022.html?format=html>.

